దొంగలు

★

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

రాత్రి పండ్రెండు గంటల పది నిముషాలయ్యింది. రైలు వచ్చిన కోలాహలమేమీ లేదు. ఆ స్టేషనులో దిగింది ఒక్క బాబూరావే. స్టేషనులో కూలీల మాట అటుంచి దీపాలు కూడా లేవు. ప్లాటుఫారం మీదినుంచి పెట్టె బెడ్డింగు రెండుచేతులమీద మోసుకవెళ్లి స్టేషనుకు ఆనుకొని వున్న చిన్న షెడ్‌లో పెట్టాడు. ఇటూ అటూ చూశాడు. కారు చీకటి. చలివేస్తోంది. యే బండీ లేదు. ఈ వూరుకు మైళ్ల దూరం నడిచేలేవా అనుకున్నాడు కానీ భయమౌతుంది.

స్టేషను గదిలో దీపం వెలుగుతోంది. రైలు వెళ్లిపోవటంవల్ల కునుకుతున్న స్టేషనుమాస్టరు దగ్గరకు వెళ్లాడు. టికెట్ యిచ్చి "యెవరైనా కూలీ దొరుకుతాడా?" అన్నాడు. మాస్టరు కళ్లద్దాలు పెట్టుకొని తనను గురించి ప్రశ్నలు కురిపించాడు. బాబూరావు క్లుప్తంగానే సమాధానాలిచ్చి అసలు ప్రశ్న మళ్లీ వేస్తేనేగాని సమాధానం రాలేదు. "ఎంత మీ పని సీరియస్‌గా వున్నా యీ రాత్రి మీద వెళ్లటం యేం మంచిపని కాదు. ఈ రోజుల్లో యిటువేపు దొంగలు యెక్కువైపోయారు."

"కూలీ వుంటే అంత భయం లేదనుకుంటాను"

"నమ్మినవాళ్లే ద్రోహం చేస్తున్న రోజులివి. రాజూ కూలీ యేకమైతే రాజ్యం లేలేటట్టే వుంది" వ్యాఖ్యానించాడు మాస్టరు.

దొంగ భయాలవల్ల యీ రాత్రి మీద యే మంచి మనిషీ రాడని యెవరూ బండి తీసుకరాడని, తెల్లవారేసరికి యీ చుట్టుపట్ల గ్రామాలనుంచి అద్దెబండ్లు వస్తాయని అప్పుడే క్షేమంగా పోవచ్చని చెప్తారు నొక్కి చెప్పటంవల్ల గత్యంతరం లేక షెడ్‌లోనికి వెళ్లాడు. వాలుగా అగ్గిపుల్లలు వెలిగించి పరుపు పరుచుకున్నాడు. సిగరెట్ ముట్టించాడు. నిద్రపట్టక తల ఆలోచనలతో నిండిపోయింది. రెండేళ్లైంది—ఢిల్లీ వుద్యోగ రీత్యా వెళ్లిపోయాక తన గ్రామం మళ్లీ చూడబోవటం. ఈ లోగా యెన్ని మార్పులు వచ్చాయో!

ఇంతలో స్టేషను మాస్టరు చేతిలో లైటుతో వచ్చాడు. "స్టేషను గదిలోనికి వచ్చి పడుకోండి. ఇక్కడ వుంటే తెల్లవారేసరికి మీరు కూడా మిగలరు."

"ఫరవాలేదండి. ఇంటికి వెళ్లేవరకు నాకు నిద్ర పట్టదు."

"మొన్న మా యింట్లో అందరం తెలివిగా వుండగానే దీపాలు వెలిగించే వేళకే అన్నంకుండ కాజేసినారు. ఆలాంటప్పుడు"—బాబురావు కలుగజేసుకొని "ఇంకేమైనా పోలేదు కదా?"

మాస్టరు సగం పండిన మీసాలు మెలివేసి సహజమైన వుత్సాహంతో అన్నాడు "ధాన్యపుగాదెలే దొంగిలిపోతున్నాయ్. పొలాల్లో చేనే మాయమైపోతోంది. యేమనకండి. బాగా ఆలోచించు. దేశం యిలా దొంగల మూకాలపాలైతే యేం కాబోతుందో?"

బాబూరావు మాటాడకుండా పరుపు చుట్టాడు. స్టేషను గదిలో ప్రక్కవేశాక "రెండేళ్ళక్రితం యిలాంటి దొంగతనాలే వుండేవి కావు. మీ మాటలనుబట్టి పరిస్థితులు చాలా మారిపోయాయన్నమాట!"

"బాగానూ!!" మాస్టరు చుట్ట వెలిగించి కిటికీతలుపు మూస్తూనే అన్నాడు.

పరుపుమీద వ్రాలి రగ్గుకప్పుకుంటూనే "పెళ్ళయిందా?" అన్నాడు. లేదన్న బాబూరావు సమాధానంవిని స్వీయచరిత్ర ప్రారంభించాడు.

"ఈయేడు చిన్న కూతురి పెళ్ళిఘనంగా చేశాను"

"అల్లుడుగారేం చేస్తున్నారు?"

"రెవిన్యూ యిన్‌స్పెక్టరు"

"కట్నమెంత యిచ్చారు?"

"మాకు వేలుగానీ—ఖర్చులు చాలావరకు ఆయనవేలే"

బాబురావింకే ప్రశ్నవెయ్యలేదు. గదిలో వెచ్చగా వుండటంవల్ల ఆయన చెప్తున్నమాటలకు వూఁకొట్టూనే నిద్రపోయాడు.

మాస్టరు వేకువఝామునే లేపి "మీ వూరుబండీ ఒకటి వచ్చింది. రూపాయికంటే హెచ్చు యివ్వకండి" అన్నాడు.

బాబూరావును చూడగానే బండివాడు "దండం బాబూ" అన్నాడు. తండ్రి ఒంట్లో కొంచెం నయంగా వుందని విన్నాక తొందరపాటు తగ్గింది. మాస్టరువద్ద సెలవు తీసుకొని, ఆ, బాగా ధూళి అంటుకున్న బట్టలు చెదిరిపోయిన జుత్తు, పాలిపోయిన తోనే బండి యెక్కాడు.

పొలాల్లో పెసర చేనువుంది. యెడ్లుల బండి గంటల చప్పుడుతో పొలాల గ్రోవనుంచే పోతోంది. ఒక దగ్గర బండి ఆపించాడు. మిరపచేనుకు యేతాం సహాయమున నీరు పోస్తున్నారు. పల్లెతోముకొని చేరి కొన్ని పెసరకాయలు పట్టుకొని వరగడువులే తినటం మొదలు పెట్టాడు. లింగాలపాడు దాటాడు. తన

గ్రామం బుచ్చిపేట కనిపిస్తోంది. బండి వాడిని లోనికి పంపించి తోరడాపట్టుకొని మొఖరమీద కూర్చొని యెద్దులను వడిగా అదురుతున్నాడు. అప్పన్నా యేదీ పాట అన్నాడు. పాడమంటేను— మళ్లీ గసిరాడు. వాడు గొంతుక సవరించుకొని సమయానికే యెదరగా వస్తున్న మనిషిని కొద్దిగా గుర్తుపట్టినా వాడవునో కాదనో సంశయిస్తుంటే అప్పన్న అన్నాడు. "అదుగో బాబూ—మీ చిన్న తాత—బుద్ధులేమీ బాగలేవు."

"ఏం ఏం?"

"దొంగ బాబూ; దేనికైనా మీ తాత ముకం మీ మామ ముకం చూసి వూరోలు యిడిచిపెట్టేసినారు"

సీతయ్య యెదురుగా వచ్చి బండి ఆపి "నా నాయనా వచ్చావురా? కళ్లు కాయలుకాసి పోయినట్లు చూస్తున్నాం. పెద్ద వైద్యుణ్ణి పట్నం నుంచి తెప్పించారు. ఇప్పుడు మీ నాన్న తేరాడులే!"

ఎదురుగా పొడుగు మనిషి—మూతి నిండుగా మీసాలు— లోతు కళ్లు. గడ్డం బాగా మాసివుంది. జుత్తు దిప్ప కత్తిరింపు. శరీరచ్ఛాయ నలుపే గానీ కారు నలుపు కాదు. మీసాలు అక్కడక్కడ పండు వెంట్రుకలతో వున్నాయ్. మాసిపోయిన పంచె కట్టుకున్నాడు. మీద చింకి గుడ్డ కప్పుకొని కొంచం చలికి వణుకుతున్నాడు.

"ఇంత ప్రొద్దున్న యెక్కడికిరా తాతా?" అన్నాడు బాబురావు.

"మీ అవ్వ ఒంట్లో బాగాలేదు. లింగాలపాడు వైద్యుడు మందిస్తున్నాడు" ప్రక్కకు తప్పుకొని "వెళ్లు నాయనా! మరి వుంటావుకదా?" బండి మెల్లగా వెళ్తోంది. బాబురావు వెనకకు తిరిగి చూచి "తాత బాగా యెండిపోయాడే" అనుకొని అప్పన్నతో అన్నాడు. "మా చిన్న తాతని దొంగని చేసేస్తున్నావేమోయ్. వాడికి దొంగతనం చేసే ఖర్మమేం వొచ్చింది?"

"ఏమీ లేకపోతే వూరోలు వూరకనే అంటారా బాబూ? పొలాల్లో రాతిరిమీద సేనిమేసినప్పుడు పెట్టుకి కట్టేసి వాతలేసి పోదురు. మరి మీ తాత ముకంచూసి..."

అప్పుడే పొలాలు దాటి బండి మామిడి తోటలోనికి పోయింది. అప్పన్న మొఖరమీదకు వచ్చాడు. బాబురావు బండి దిగి వెనుక మెల్లగా తల వంచుకొని నడుస్తున్నాడు. తాటి చెట్ల పెండె దగ్గర నిల్చున్నాడు. అక్కడకు తను లెక్కలేనన్ని సార్లు చిన్న తాతయ్యతో వచ్చాడు. పదేళ్ల క్రితం జరిగిన సంఘటనలవి. వేసవి సెలవుల్లో తను వచ్చేసరికి చిన్న తాత తన కోసం యెన్నో కబుర్లు వస్తువులు దాచిపెట్టేవాడు. భుజంమీద యెక్కించుకొని హనుమంతునిలా గెంతులేసుకొని జీడితోటకు తీసుకపోయేవాడు. పచ్చి పిక్కలు తీసి చేతికి జీడి అంటుకున్నా ఒలిచి చేరపెట్టి పలుకులను తినిపించేవాడు. పదునైన కత్తి పట్టుకొని యీ తాటి పెండెకే తీసుకవచ్చి గెలకు గెలా తెగనరికి కాయక్కాయాకోసి తాటి ముంజలను తినిపించేవాడు. మొదటిసారి "ఒకే తాతా! తోట మనిషి వస్తే తాత"– మనుమని భయానికి నవ్వి "దొంగ ననుకున్నావురా నాయనా! అడిగే వచ్చాను. మా మనమడు వస్తే యివిగో యీ నాలుగు గెళ్లకాయలున్న తాటి చెట్లూ వాడివి అని ముందే చెప్పాను. నన్ను కాదన్నవాడు యీ వూర్లో లేడనుకో."

అప్పన్న కేక వేశాడు. బాబూరావు ముందుకు సాగాడు. గుడ్డిమీద చెఱుకు పంట—ఆ ప్రక్కనుంచే వరి గట్టు వెంబడిబండి పోతోంది. చలికాలం ప్రవేశించగానే యేటి ఒడ్డున కొయ్యలు పాతి నీటిలో నక్కుతులసి, వెంపలి కంపలతో పెచ్చులు వేసేవాడు. చిన్న వల పట్టుకొని తెల్లవారుఝామున, సాయంత్రం ఆ పెచ్చులు యెత్తి చేపలు తెచ్చేవాడు. మంచివన్నీ మనుమడికే. మారుపు పడిందంటే తన దగ్గర కూర్చోవాలి. మనుమడు నవ్వుతూ తృప్తిగా తినాలి. ఒకసారి తగవు తీసుక వచ్చాడు. తన పెచ్చులు దొంగతనంగా యెత్తి చేపలు అపహరించాడని ఒక కుర్రాణ్ణి చావ మోదాడు. ఆ కుర్రాడి తల్లిదండ్రులు యేడుస్తూ ఆ సమిష్టి కుటుంబపు యింటి పెద్దవద్దకు వస్తే ఆయన తమ్ముని చీవాట్లు పెట్టాడు. అరుగుమీద కూర్చున్న బాబురావిదంతా చూస్తున్నాడు. చిన్న తాత చివరకు విజృంభించాడు. 'దొంగబతుకూ ఒక బతుకే— కడుపు కక్కుర్తి తీరకపోతే చచ్చిపోవాలి గానీ—దొంగతనం చెయ్యటమా?"

"నయానో భయానో బుద్ధి చెప్పాలి గానీ అలా చావ మోదుతావటరా?" బాబురావు తల్లితండ్రియైన యింటి పెద్ద విరుచుక పడ్డాడు. దానితో చలించి మనుమడి దగ్గరకు వచ్చేస్తూ "నడు నాయనా." అంతదూరం తీసుకపోయి "తల్లైనా తోబుట్టువైనా నాయం దగ్గర వొకటేనరా! నా కొడుకు దొంగతనం చేసినా వదిలేస్తానా? యెముకలు యిరిచేనూ?"

ఊరు దగ్గర పడింది. గోర్జ (పుంత) నుండివీధి వేపు బండి పోతోంది. బాబూరావు అగపడ్డ వాళ్ల పలకరింపులకు సమాధానాలిస్తూనే యింటికి చేరుకున్నాడు.

రాత్రంతా నిద్రలేక పోవటంవల్ల ప్రయాణ బడలికవలన నిద్రనుంచి లేచేసరికి సాయంత్రం నాలుగు గంటలైంది. సీతయ్య నడవ అరుగుమీద స్తంభంచాటున కూర్చున్నాడు. కిటికీనుంచి చూచి "రారా తాతా లోపలికి" అన్నాడు. సీతయ్య జంకుతూనే వచ్చి గొణగడం ప్రారంభించాడు. "నా నాయనా. వచ్చావురా! నా సంతోషం అలా వుంచు. మీ అవ్వకి జ్వరం పోయిందనుకో. నే వచ్చాను అన్నం పెట్టేవాళ్లకి అడగాలంటే—పలికొలంకదా- యీ చింకి గుడ్డ పాత చూసి మనమడు వూరుకుంటాడటే."

బాబూరావు విశ్చేష్టుడయ్యాడు. ఇలాంటి మాట లిదివరకు వినలేదు. తను గడిస్తున్న యీ నాలుగేళ్లలోనూ రెండేసార్లు రెండురూపాయ లిచ్చాడు. ఇచ్చేవరకూ యెప్పుడూ అడగలేదు యిలా నిరాశా వాక్యాలు యెప్పుడు వెళ్లగక్కలేదు. అంతలోనే చప్పున "వస్తాను నాయనా" అంటూ గొణుక్కునే గదినుంచి వెళ్లిపోయాడు.

బాబూరావు ముఖంలో సంశయం కొండంత మూడింది. గది లోనికి కాఫీగ్లాసుతో వచ్చిన తల్లి "యేం అడుగుతున్నాడు" అంది. కొంత సేపటికిగానీ "యేమీ లేదని" చెప్పలేక పోయాడు.

కాఫీ త్రాగాక గదిబయటకు వచ్చాడు. ఇంటిచుట్టూ తిరిగాడు. సీతయ్య కనిపించలేదు. బట్టలు మార్చి తాతగారింటివేపు వెళ్లాడు.

తాత కోర్టుపక్షి. గొంతుక యెత్తాడంటే చిన్నపిల్లలు జడుస్తారు. ఆ చుట్టుపట్ల వూర్లలో యే తగువులైనా పరిష్కారానికి తన దగ్గరకు రావలసిందే. రెండువేపులా కాసి డబ్బు చేసుకోవటం పరిపాటి. ఇంటికి పెద్ద అయినందుకు గడించా డెంతో. యింటిపేరు కూడా అలానే నిలబెట్టాడు. తమ్ముల్లు ముగ్గురు. పెద్దవాడికి ఒక కూతురు, రెండో వాడికి పిల్లలు లేరు. చిన్నవాడైన సీతయ్యకు నలుగురు ఆడపిల్లలు, యిద్దరు మొగపిల్లలు. పెద్దవాడు పదహారేళ్ల వాడు. చదువు సంధ్యా లేదు. ఇంట్లో వ్యవసాయపుపనీ చేతకాదు. ఊళ్లో కుర్రాళ్ళకి పెద్ద. కుర్రాడు మావుకి దద్దమ్మ, తెలివికి మొద్దు.

ఇక యింటిపెద్దకు ఒక కొడుకు ఒక కూతురు. కొడుకు మైనరు తరఫున గ్రామ మునసబు పనిచేస్తున్నాడు. కూతురును వూర్లోనే యిచ్చారు. స్కూలుమాస్టరు భార్య, బాబురావు తల్లి.

అమ్మమ్మ, తాత మనుమడ్ని కుశల ప్రశ్నలు అడగటం మొదలుపెట్టారు. బాబురావు యీ సంవత్సరం యేమాత్రం పండిం దన్నాడు, నౌకర్లు కొట్టులో ధాన్యం పొయ్యటం చూసి. తాత అన్నాడు. "నాలుగు గరిసెల వరకూ వుంటాయి. అయినా దానికి మదుపులు తక్కువయ్యా యంటావా? ఇదివరలో రేయిపుడుపుకి అలా అంటే వచ్చేవారు యిప్పుడు అర్థరూపాయి ముందుయిస్తేగానీ రారు. ఐదువందలకు పైగా మదుపులే అయ్యాయి యింకేం తింటాం?"

ఈ మాటలు వింటుండగానే మనసులో తిరిగిన ప్రశ్న వెయ్యకుండా వుండలేక పోయాడు. "విడిపోయారుకదా వాళ్లకే మిచ్చారు?"

"ఇచ్చాముర! ఆ వెధవలు కృతఘ్నులు. పెద్దలు వదిలిన ఆస్తిపాస్తు లెంతో తెలుసునుగా! మరి వాళ్ళ పెళ్లిళ్ళకీ, వాటికీ వీటికీ తక్కువ తగలేశానా? ఎన్ని అప్పులయ్యాయో నీకేం తెలుసు? ఐనా నాకు అన్యాయం యెందుకు? నలుగురు పెద్ద మనుష్యులు భేష్ అన్నట్లే యిచ్చాను. ఏం యిచ్చినా యేముంది? ఆ యింటా వంటా లేనిపని ఆ సీతిగాడు చేస్తున్నాడు. తలెత్తుక తిరగలేక పోతున్నాం."

బాబూరావా విషయం తరచి ప్రయోజనం లేదని వూరుకున్నాడు. ఆయన నోటిలో నోరు పెట్టేశక్తి ఆ చుట్టుపట్ల గ్రామాలలో యెవరికీ లేనప్పుడు తన కెక్కడుంటుంది?

ముసలాడు అన్నాడు "నివ్వు రెండేళ్ల క్రితం యిచ్చావే— ఆ కమీజు మొన్ననే చిరిగిపోయిందిరా. కుట్టిద్దామన్నా అలాంటి దిట్టమైన బట్టలు యిటు వేపు లేవు"

బాబురావు "మళ్లీ వస్తానుతాతా" అంటూ లేచిపోయాడు.

"కమీజు అడుగుతున్నానని గాని లేచిపోతున్నావురా?"

"అబ్బే! ఇంకొకటి తీసుక వచ్చానులే తాతా!" అన్నాడు.

వీధిలో పడేసరికి చింతచెట్టు చాటున నిల్చున్న సీతయ్య దగ్గరకు వచ్చాడు. "అంత భయమెందుకురా తాతా" అంటే "నీకు తెలీదు నాయనా! ఎవరైనా చూస్తే నిన్ను కష్టపెట్టున్నానని అన్నతో చెప్తే కేకలు వేస్తాడు. తిట్తాడు!"

"విడిపోయారుగా—ఇంకా తిట్తాడా?"

"పెద్దాడు. తిడితే వూరుకుంటాను గానీ తిరగబడ్తానా?"

కొన్ని సంవత్సరాలు గొడ్డులా కష్టపడి యెద్దులా తినే మనిషి, యెందరి యెదరగానైనా నాకేం అన్నట్లు మెసలిమీసాలు మెలివేసిన మనిషి. యీ నాడు వక్కి వక్కి మెసలినా అర్థాకలితో వున్నా, యెండిపోయినా యిద్దర్ని కొట్టే బలం లేకపోలేదు. బాబూరావు యీ తాతవేపు చూసి తృప్తితో నవ్వాడు.

నాలుగడుగులు వేశాక గోపిగాడు. "రాతిరి మీ అవ్వ పొష్టంతోనే అంబలి వండిందిరా! ఈ వేళ నివ్వు వచ్చావు. మా మనమడు వచ్చాడు—యీ రాతిరికే యిచ్చేస్తానురా అని కోమటి నాగేశం దగ్గర రూపాయి బియ్యం అరువు తెచ్చాను. నీ యిష్టం నాయనా!"

బాబురావు వెనకకు తిరిగేసరికి మనిషి అప్పుడే యెక్కడో నక్కిపోయాడు. ముందుకు చూచేసరికి తాలూకాఫీసుకు వెళ్ళిన మునసబు తిరిగివస్తున్నాడు. అంతదూరం నుంచే "యేమోయ్ అల్లుడా? ఢిల్లీ భోగట్టా లేమీ చెప్పావు కాదు—యింటికి పదు."

"మళ్లీ వస్తాను మావా!" అన్నా బలవంతం చేసి యింటికి తీసుకుపోయాడు. ఈ కబురూ ఆ కబురూ చెప్పుకొనేసరికి సాయంత్రమైంది. రెండో వీధిలో వున్న తన యింటివరకూ సాగనంపాడు. కోమటి తాత చూస్తానంటున్నాడురా అలా ఒకసారి వెళ్ళమని అమ్మ చెప్పటంవల్ల వెళ్లాడు. ఇదివరకున్న గడ్డి యిల్లు యిప్పుడు పెంకుటిల్లుగా మారింది. వీధి వరండాలో కిరాణాకొట్టు వుంది. కోమటి తాత విధవ చెల్లెలు దుకాణంమీద వుంది. చిన్న బల్లమీద కూర్చొబెట్టి కోమటితాత అన్నాడు "సిగరెట్టు లేవు— బీడీ లేనా?"

"ఏదీ వద్దులే తాతా" అన్నాడు.

"నీకేం మహాపట్నంలో వున్నావ్—అక్కడ ధరవరలెలా వున్నయ్ తాతా?"

"ఏదో వున్నాయ్" అన్నాడు మాటల్లో తింటున్న తన కేమీ తెలియదని చెప్పేబదులు.

"ఏంటో కాలమాన మేమీ బాగులేదు. దొంగతనాలకి అడ్డూ ఆపూ లేదు. మరి కరువు సంగతా చెప్పలేం—చిన్నపిల్లాడి దగ్గర నుంచి నా వరకూ కష్టపడినా చాలకుండా వుంది. ఈ కాలంలో వుద్యోగం చేసుకున్నంత మంచిపని యింకేమీ లేదు. ఆ లేమి సంపారానికి నీ చెయ్యి వేగం కలిసొచ్చినందుకు మీ బాబు అదృష్టవంతుడు"

హరికేన్ లాంతరు వెలిగించారు. ఆ వెలుగులో బొగ్గు నలుపు, పొట్టి దుబ్బు మనిషి వేపు యెగాదిగా చూశాడు. పెద్ద బొజ్జను చుట్టిన గావంచా జారిపోతోందంటే సర్దుకుంటూనే "చిన్నప్పుడు మా యింట్లో బెల్లం అంతా నువ్వే తిన్నావు తాతా! ఆ పట్నం నుంచి యేం తెచ్చావో యేంటో ?"

బాబురావు నవ్వేశాడు. ఇంట్లో తోడికోడండ్రు పోరు చేసుకోవటంవల్ల తాత లోపలకు అరుచుకుంటూ వెళ్ళాడు. బాబురావు ఆ స్తంభంచాటున కూర్చొనే కొనటానికివచ్చిన మనుషులవేపు చూస్తున్నాడు.

మాసిపోయిన చింకిబట్టలు. ముళ్ళడొంకల్లాంటి జుత్తులు. పేదరికం కళావిహీనంచేసిన ఆశలేని ముఖాలు. బ్రతుకుభారం మోయలేని మానవులు! అర్ధనగ్నంగా, అర్ధాకలితో వున్నా అమానుషంగా ప్రవర్తించలేని అమాయక వ్యవసాయపు కూలిజనం—చేతుల్లోవున్న చేటల్లో, బుట్టల్లో, చీరకొంగుల్లో—చెమటకార్చి గడించిన ధాన్యపుగింజలు మహాప్రీతితో ఒకరి తరువాత ఒకరు వేస్తున్నారు. దుకాణదారిణి పెద్దపోలతో ధాన్యం కొలుస్తోంది. చిన్నపోలతో వుప్పయిస్తోంది. ఒక మహాత్ముడు యిటువంటి పేదజనానికి చౌకగా వుప్పు లభ్యంకావాలని సత్యాగ్రహం చేశాడు!

ఒకరితరువాత ఒకరు వెళిపోతున్నారు. కొసరవేసినందుకు సంతోషాన్ని వెలిబుచ్చినవాళ్లుకూడా లేకపోలేదు.

ఒక మూలనుంచి తలమీద బట్ట కప్పుకొని "నారాయణమ్మా! యింట్లో దీపంలేదు. వేగంగా కిరసనాయిలుయిచ్చే" అంటూ పీతయ్య ప్రవేశించాడు. "ఇస్తాను, బయటేవుండు బయటే వుండు" అని కసిరిందావిడ. లేచి ముందుకువెళ్లి ధాన్యం అందుకొని చప్పున కొలిచి సీసాలో కిరసనాయిలు పోసింది. కసిరాడు పీతయ్య. "నీ తల్లిదండ్రికి దండం పెట్టాను, వెళిపోతండ్రీ" అంటూ కొంచెం పోసింది. పీతయ్య వెళిపోతూ "నివ్వు కొసర వేస్తావమ్మా—చెప్పకోవాలి" అని గొణుక్కోవటం విన్న మనుముడు సగానికి సగం దోపిడీచేసిన నారాయణమ్మ యెదురుగా వుండలేకపోయాడు.

మరుచటిరోజు తండ్రిదగ్గర కూర్చొని మాటల్లోమాటగా "పీతయ్య తాతని దొంగంటున్నారే" అన్నాడు బాబురావు.

"నిజమే" అన్న క్లుప్తమైన సమాధానం తప్పించి యింకే విషయం బయటపడలేదు. బహుశః నీరసంవల్ల మాటాడలేకపోతున్నారేమోనని తరచి అడుగలేదు. ఇంతలో యిద్దరు రైతులు రావటంవల్లకూడా అప్పటికి యీ విషయం అపుచెయ్యవలసి వచ్చింది.

ఆవేళ సాయంత్రమే యేటిఒడ్డున చిన్నతాతను కలుసుకున్నాడు. కాల్చిన పెసరకాయలు చేతికిస్తూ "యివి ఒంటికెంతబలమంటావ్—వున్నన్నాళ్ళా రోజూ తెస్తానులే" అన్నాడు. నిన్ను అందరూ దొంగ అంటున్నారే, యెంతవరకు నిజం, అన్న ప్రశ్న బయటకు అనే సాహసం లేకపోయింది. ఇద్దరూ నడుస్తూ నీలాటిరేవు దాటిపోయారు.

పీతయ్యతాతకు యీ రోజుల్లో యే మాటకూ గొణుక్కోవటమే అలవాటైనట్లుంది. "తినిలేదంటే మహాపాపంనాయనా! ఆనాడూ రెండుసార్లు రెండు రూపాయలిచ్చావు. నీతల్లికడుపు చల్లగుండాల. రాతిర రూపాయి యివ్వబట్టే మాట నిల్చింది. ఆవేళ అన్నమాట నిలబెట్టకపోతే రేపెవరైనా నమ్ముతారా ?"

ఊరంతా దొంగన్న మనిషి యీ వాక్యాలు అంటుంటే బాబురావు మరేం మాటాడలేకపోయాడు. చిన్నప్పటినుంచీ తనకూ యీతాతకూ వున్న బంధం అలాంటిది. సమిష్టి కుటుంబంలో పశువులకీ పొలాలకీ పెద్దతను—తను చెమట కార్చాలి భూమిపండాలి—తను ఆవులను మేపాలి—అన్నరాత్రి తేరుపాలు త్రాగాలి. పేదారోదకి చేసుమాపులిచ్చి "అన్నా! యిది వాళ్ళకిచ్చానురా" అని చెప్పి పాలుగు చీవాట్లు తిన్నరోజులు కూడా లేకపోలేదు.

ఒకసారి మనుమడితో చెప్పతున్నాడు "చూడరానాయనా! మీ అవ్వ యెంత పాపం చెయ్యమంటోందో? నాకేక తెగాలి గానీ వాళ్ళకళ్లు కప్పి ధాన్యం అమ్మి డబ్బుచేసుకుంటానా? పిల్లలున్నారు. ఉన్నపాటున వాళ్లు యిలా యింటినుంచి తగిలేస్తే మనకతేం కావంటుంది. మా అన్నలాంటి పెద్దమనిషిమీద అంటానే అని ఒక్కటేశాను. ఛా ఛా! పాపం చేస్తే అదిపాపమై యేనాడో కరవదా? ధర్మం గోదుగై కాస్తుందని పెద్దలంటారు నాయనా!"

అప్పుడే ప్రొద్దుగ్రుంకుతోంది. ఏటి ఒడ్డున యిసుకతిన్నె మీద యిద్దరూ కూర్చున్నారు. బాబురావు పెసరకాయలు గీకుతూ తొక్కలు నీట్లో విసరుతున్నాడు. కొంచం చలివేస్తోంది. ఈ ఆలోచనలు తలలో తిరుగుతున్నప్పుడే తాత మళ్ళీ గొణగడం ప్రారంభించాడు.

"కాలమానం యెలాగుందో పట్నంలో వున్నావ్ నీకు తెలీదు నాయనా! ఈ యేడు రూపాయికి సేరుబియ్యం అమ్మారు. పిల్లలుమాడిపోయారు. మీ అవ్వనెత్తి బాదుకొని యేడుస్తుంది. నామాట విన్నావు కాదంటుంది. నేను చేతికానివాడి నంటుంది. వినున్నా పడాలి మరి—దాని ఒళ్లు కప్పలేకపోయాను. అదిలా వుంచు—పిల్లలు గిజగిజ గింజుకొని గిన్నెపట్టుకొని మీ అమ్మ దగ్గర కొస్తే—యిచ్చింది చెప్పకోవాలి—ఇంత అన్నం గంజి పోసేది. సముద్రమైనా నిండుతుందిగానీ కడుపునిండుతుందా? తెల్లారేసరికి పరగడుపే!!"

ఈమాటలతో బాబురావు "చలివేస్తోందిరా తాతా" అంటూ లేచిపోయాడు.

ఆరాత్రి భోజనం దగ్గర అమ్మ తినమని బలవంతంచేస్తోంది. సరియైనతిండీ, సదుపాయంలేక యిలాయైపోయినందుకు చింత వెలబోస్తోంది. ఇంకా యెదురుగావున్న అన్నంలో సలఫైరైజ్ల చిన్నతాత దైన్యంగా కనిపిస్తున్నాడు. అమ్మ అన్నమాటలకు తలెత్తకుండానే "పాపం! పీతయ్య తాత యెలా యుండిపోయాడో?" అన్నాడు.

కన్న తండ్రిని సమర్థిస్తూ పినతండ్రి మీద యింత చెప్పిందితల్లి. ఇంట్లో అందరికీ గాదెకడుపులనీ పిన తల్లి నాలుగురోజులు చెయ్యవలసింది ఒకపూటలో లేదనిపిస్తుందని యింకా ఆమె చేస్తున్న దానాన్ని కూడ చెప్పవుంది.

బాబురావు లేచిపోతూ "మూడుపూటలు అంబలిజుర్రితే కడుపులు గుల్లదేరవా అమ్మా! మామ్మేమైవుంటే యిలా జరగనిచ్చేదా?" అన్నాడు.

తల్లి యింకేదో అంటున్నా వినిపించుకోకుండా అంగటి గదిలోనికి వెళ్లి కర్రపెట్టె మీదకూర్చొని తొందరగా మంచంమీద నీరసంగాపడున్న తండ్రితో మాటలు కలిపాడు.

"సీతయ్యతాతని వూరంతా దొంగంటున్నారే!" అన్నాడు మళ్లీ.

"నిజం!"

గోడకున్న దీపం మసగ్గా వెలుగుతోంది.

"విడిపోయారు కదా యే మాత్రం పొలంయిచ్చారు?"

కొంతసేపటికి గానీ సమాధానంరాలేదు. ఆగి ఆగిచెప్పి కొచ్చాడు "ముసలమ్మ చావుకు సిద్ధంగా వుండగా మీతాత వీలు పుట్టించాడు. స్మారకం లేనప్పుడు మంచిరాత్రిమీద మామ్మ బొటనవ్రేలి ముద్దర వీలుమీద వేసుకున్నారు. పెద్దలు గడించిన యెకరా యిరవైసెంట్లే నలుగురికీ చెల్లుతుంది. సమిష్టిగావున్నప్పుడు గడించిన ఆరుయెకరాలపొలం అప్పులతో సహా పెద్దవాడు గడించాడు కాబట్టి వాడికే చెల్లుతుంది"

"ఇదెక్కడి న్యాయం?"

"వాళ్లకదే న్యాయం! మామ్మకాలంచేసిన సంవత్సరానికే వేర్లుపెట్టి మిగతా ముగ్గురికీ చెరో ముప్పయిసెంట్లు యిచ్చాడు"

"ఊరంతా యేం చేస్తున్నారు?

"మీతాత వాకల్లోకెళ్ళితే వూరి కళ్లు కప్పలేడా? వీలు మీద సాక్షి సంతకం పెట్టమంటే కాదన్నా నని నాతో యీనాటికీ మాటాడతాడనా? ఎవరో ఒకరు అడిగితే ఫలానప్పుడు యింత అప్పుతెచ్చాను అంత అప్పుతెచ్చానని దొంగపత్రాలు నాలుగువేలు వరకూ చూపించాడు."

"నమ్మారా?"

"నమ్మక యేం చేస్తారురా కోడుకోళ్లకే పూర్తైతే! లేకూ నాకూ అబద్ధంకానీ కోర్టులో నిలిచేపత్రాలు కనిపిస్తున్నాయిగా. అందులో నాలుగూళ్లలో పెద్దమనిషని పేరుపొందాడుగా! నేనూ నలుగురితో యీ అన్యాయం చెప్పాను. అన్యాయమని ఒప్పుకోవాల్లే గానీ అడిగి సాధించేవాళ్లెవరూ లేరు!"

బాబురావు పెట్టెమీద కూర్చోలేక పోతున్నాడు. పెదాలు నొక్కుకుంటున్న కొడుకువేపు చూసి మళ్లీ మెల్లగా అన్నాడు:

"నిరుడు బాగా పండిందంతో కరువంత హెచ్చింది. మీ సీతయ్యతాత అన్నదగ్గరే భూమిమీద మూడువందలు తెచ్చాడు అన్నదగ్గరే రూపాయికి శేరుబియ్యం కొన్నాడు. ఈయేడు పంట వడ్డీగాకట్టే అప్పుడే అడుక్కుతింటున్నాడు. తప్పులేదులే."

బాబురావు యీ చివర వాక్యానికి సంశయంగా చూశాడు. నే చెప్పాను "అప్పుతీసుకోరాదు. అమ్మేస్తే ఆరువందలొస్తుంది. ఆ డబ్బుపెట్టి యేదో వర్తకం చేసుకుంటే యిటు కడుపుకీ గడుస్తుంది. వాడి అదృష్టం బాగుంటే నాలుగుపైసాలు గడించుకుంటా"డని. నామాట విన్నాడు కాదు. కూలికీ వెళ్లలేడు నాకేమని రెండేళ్లక్రితం వరకూ బ్రతికాడుగా. ఇప్పుడిప్పుడూ వస్తున్నా అందరికీ భయమే!"

కష్టసమయంలో వంద సలహాలు చెప్పేవాళ్లుంటారుగానీ కొంత బాధ పంచుకొనేవాళ్లరుదు. ఈ ఆలోచనలతో బాబూరావు అక్కడ వుండలేక వెళ్లిపోయాడు.

మళ్లీ చీకటిరాత్రులు వచ్చాయి. సెలవురోజుల సెలవు పూర్తి కావస్తోంది. ఎల్లుండి ప్రయాణమనగా యీవేళ చీకటిపడ్డ సమయానికి తాతగారింటికి వెళ్లాడు. తాత వాకిట్లో నిల్చొని కేకలు వేస్తున్నాడు. మునసబు అప్పుడే వీధినుంచి వస్తుంటే తాత అరచాడు. "ఆ వాడవనుంచే వూళ్లో వుండలేకపోతున్నామా, ఇక యీ గుంటవెధవ తయారయ్యాడు. వెధవల్ని వూరినుంచి లెగి లేస్తేనేగానీ తలెత్తుక తిరగలేమురా?"

ఎదురుగా నిల్చున్న సాయన్నని జరిగినసంగతేమిటని అడిగాడు. అంతావిని వెధవ యింటికిరానీ కాళ్లు విరగగొడ్తే మళ్ళీ ఆపని చెయ్యలేడని మునసబు హామీ యివ్వగానే సాయన్న వెళ్లిపోయాడు.

అక్కడే నిల్చున్న బాబురావు తెలుసుకున్న విషయ మిది: ఆవూరికి తూర్పుదిక్కున శివాలయంవుంది. ఆ ఆలయం యెదురుగా ఒక పెద్ద మామిడితోట, తోటచుట్టూ యెత్తైన ముళ్లడొంకలున్నాయి. ఆ వూళ్లో దొంగసారా అమ్ముతున్న సాయన్న మట్టికూజాతో ప్రొద్దుగ్రుంకేవేళకు సారా తెచ్చి ఆ తోటలో ఒక పిశాలకుంతాల పాదక్రింద గొయ్యత్రవ్వి దాచాడు. సీతయ్య పెద్దకొడుకు యెలాచూశాడో యేమో వెళ్లి కూజా బయటకు తీశాడు. దూరంనుంచి చూస్తున్న సాయన్న మాసిన కాకికోటు వేసుకొన్న వాడినిచూసి యే సాల్జరమూనో అనుకొని భయపడి చెట్టుచాటున దాగుండిపోయాడు. కూజా పట్టుకొని ఆలయం వేపు పరుగెత్తుతుండగా పోల్చి వెంటతరిమాడు. చేతిలో కూజా జారి బ్రద్దలై సారాఅంతా నేలపాలైంది. కుర్రాడు దౌడుతీసిమాయమైపోయాడు. ఆలయం దగ్గరగానే వున్న పాకలో సాధువు సాక్షిగా వేశాడు సాయన్న. ఊరంతా గౌరవించే ఆసాధు, కుర్రవాని దొంగతనాన్ని నిరశించి మునసబుగారితో వెళ్లి చెప్పరా అని మరీ పంపించాడు.

ఈ లాభంలో భాగస్వామియైన మునసబువేపు చూసి జాలిపడ్డాడు బాబురావు. పెరటివేపు సీతయ్య తాత యిల్లువుంది. ఇంకా ఆ పెరటకు చింతచెట్టు—ఆ చెట్టు దగ్గరగానే పాడునుయ్యివుంది. గగ్గోలు వినిపించటంవల్ల బాబూరావు పెరటకు వెళ్లాడు.

సీతయ్య తాత వాకిట వుగ్రనరసింహరూపం దాల్చి వున్నాడు. పులి తోకమీదకు వురికినట్లు కొడుకుమీదకు వురికి ఒళ్లంతా పచ్చడి చేస్తున్నాడు. వుగ్రాడి చింకి వదులు మిలటరీ కోటు భుజాలు బాగా చిరిగిపోయాయ్. "అమ్మో! బాబో! చచ్చానురో—రండిరో అమ్మో—అమ్మో!" ఒకటే గోల—ఒకటే అరుపు—ఆ గోలతో రెట్టింపు దెబ్బలు పడుతున్నాయ్. సీతయ్య తాత పళ్లు బిగబట్టి "చచ్చిపోరా యెధవా" అని హుంకరించాడు. నేల కొరిగి వాడిని కాళ్ళతో కూడా తన్నటం మొదలు పెట్టాడు. ఇప్పుడు గడపదాటి వాకిటకు వచ్చి పెళ్ళాం అడ్డు పడింది. పెళ్ళాన్ని ప్రక్కకు నెట్టి మళ్ళీ గొడ్డును బాదినట్లు బాదుతున్నాడు. పెద్దవాళ్లు కూడా భరించలేని శిక్ష అది. అడ్డుకోడానికి శక్తిలేని భార్య నోరుచేసుకుంది. "నువ్వు దొంగవే— నిన్నెవడు కొట్టాడు?"

ఒకనాడు, తాత అన్న మాటలు యీ నాటికి దొంగైనా ఆచరణలో పెట్టడం చూసి అలా దూరంగా నిల్చొనే స్తంభించిపోయాడు బాబురావు. తల్లి తప్పించి మిగతా వాళ్లంతా మరి నాలుగు చాడీలు చెప్తున్నారే గాని అడ్డుపడలేదు.

ఈసారి అడ్డుపడ్డ భార్య తెబ్బమీద కొట్టాడు. తెబ్బ పట్టుకొని అడ్డగా నిల్చొనే అనరాని మాటలుకూడా అంటోంది. బాబురావు దగ్గరగా వెళ్ళి తాత చెయ్యి పట్టుకొని పెరటుకు త్రోసుక వెళ్ళాడు. వెనుకకు రాబోతూనే అరుస్తున్నాడు "నువ్వుండు నాయనా! యెముకలు విరిచేస్తేనే గానీ మళ్లి దొంగతనానికి వెళ్లడు!"

లేవశక్తినా లేవలేని పరిస్థితిలో కొడుకు వున్నాడు. తల్లి వాగుతోంది. ఐనా తల్లికి కొడుకుని పెంసుకొని వాకిట్లోకి తీసుక పోయే శక్తి వచ్చింది.

బాబూరావు తాతను పెరటుకు త్రోసుకపోయాడు. చింత చెట్టుక్రింద యిద్దరూ యెదురెదురుగా నిల్చున్నారు. చింత గిరుగీమంటోంది. చల్లనిగాలి వీస్తోంది. బాబురావు చెట్టుకు ఒక చేతిని ఆన్చి నిల్చొని "తాతా! అవ్వయేమందో వినిపించుకున్నావురా?"

పసుబలమంతా శక్తి వేసిన తర్వాత పొందిన నిస్త్రాణకళ్లలో నీటిని పూరించింది. జవాబురాలేదు. నడుముకు కట్టిన చింకిమసినగుడ్డ విప్పి కళ్లు ఒత్తుకుంటూ కొంచెం వెక్కుతూ ఆగి ఆగి అన్నాడు "అంటారు నాయనా! నా... దినాలు—బాగులేనప్పుడు—యెవరైనా అంటారు—నేను దొంగనే. పూరంతా అన్నప్పుడు—మీ అవ్వ యెందుకు మిగలాలి?"

కమ్ముకొస్తున్న చీకటికి యెంత భీకరమైనదో యీశోకం అంతే. నోటిముందు గుడ్డ అడ్డుపెట్టుకొని శోకాన్ని విజృంభించనివ్వకుండా తగ్గించి మనుమని వేపు గ్రుడ్లుపైకి తేల్చి చూసి గొణిగాడు "దొంగవని పేరు పడిపోయాను నాయనా! పిల్లలు కొనవూపిరితో వుంటేయేం చెయ్యమంటావ్? చంపేమంటావా? నీతో చెప్పకేం? ఇప్పటికి నాలుగుసార్లే దొంగతనం చేశానురా! నాలుగుసార్లు దొరికిపోయానురా!"

వణికిస్తున్న చలికి గుడ్డ కప్పుకున్నాడు. అంతకంటే దారుణమైనది తన హృదయంలో వున్నా లేనట్లు తాత మెసలుతుండటం చూచి బాబూరావు విస్తుపోతున్నాడు. తాత యీసారి మరీ దగ్గరగా వచ్చి గొణిగాడు "మాయిద్దరం పస్తుండి పిల్లలకు ముందు చూస్తున్నామా? ఆ గాడిదకి యీ పాడుబుద్ధి యెందుకు పుట్టాలి? ఆ.సాధు పావలాయిస్తాను కూజా తెచ్చిమంటే యీ యెధవ తెచ్చిడమే!"

"ఆసాధుని పోయి తన్న లేకపోయావ్రా?

"ఉష్! యెవరిలో చెప్పకు. అలాంటివాళ్ళని యేమీ అనకూడదు పాపం!"

బాబురావుకు నవ్వాలో యేడవాలో యేమీ తోచలేదు. చిన్న తాత అన్నాడు "పురుగూబ్రా వుంటుంది నాకు నాయనా" నడుస్తానే "నాయనా వెళిపోతావురా! మళ్ళీ యెప్పుడో యేంటో? అపట్నం వెళిపోయినా యీదొంగతాతని మరచిపోకేం?"

బాబురావు కళ్లెదుట మళ్లీ స్టేషను—చీకటి—నల్లని కోటుతో పన్నని మనిషి, స్టేషను మాష్టరు దొంగలు గురించి చెప్పటం—అప్పుడు భీకరంగా అగపడిన దొంగలు బహుశః యిలాంటి దొంగలే అన్న ఆలోచనతో యింటివేపు నడిచాడు.